

Retrospektīva

(Excerpt in Latvian)

Translated by: Māra Gredzena

Contact of the translator: mara.gredzena@gmail.com

Arī šoreiz visas personas un notikumi romānā ir izdomāti. Jebkāda līdzība ar reālām personām vai dzīves situācijām ir pilnīgi nejauša un neparedzēta.

Ērika Vidica Korenika mirdzēja. Tas tomēr bija arī viņas vakars. Lai gan ne tikai viņas, un viņa ne tuvu neuzstājās galvenajā lomā, bet tomēr. Tādu sīkumu dēļ Ērika neļāvās atsacīties no savām piecpadsmit minūtēm slavas. Piemēram, viņas kolēģes – Mojca, Taņa un Danica – šodien ir te ieradušās viņas dēļ, nevis otrādi. Nu, Mojca tomēr mēdz iegriezties kādā izstādē, vairāk gan vīra dēļ, jo viņu tādas lietas interesē, un Danica arī var parādīties kādā atklāšanā. Tiesa gan vairāk tāpēc, lai izrādītu kādu jaunu kleitu vai pēdējo *liftingu*, jo mākslu viņa tik un tā nesaprastu. Bet Taņa, nē, par viņu Ērika gan ir pilnīgi droša, ka šodien abi ar vīru ir pirmo reizi kādā mākslas izstādes atklāšanā.

Ērika Vidica Korenika bija piecdesmit trīs gadus veca, bet šovakar retais viņu tā novērtētu. Slaida, ar trīsdesmitgadnieces augumu, dārgā, nedaudz izaicinoši pieguļošā kleitā, ar īsu modernu frizūru un bez jebkādu grumbiņu pēdām – viņai tiešām bija visas tiesības mirdzēt.

Ērikas gadījums bija šāds. Viņas vīratēvam, gleznotājam Karolam Korenikam, par godu liela un svarīga galerija bija noorganizējusi visaptverošu retrospektīvu izstādi. Un šajā piektdienā, sešpadsmitajā decembrī, norisinājās tās atklāšana. Karola Korenika darbiem bija atvēlētas gandrīz visas galerijas telpas, un tas nebija maz. Viss pirmais stāvs, izņemot tā saukto mazo salonu, aizmugures telpas pie galerijas tualetēm, kur bija apskatāma kāda modernā instalācija, galvenokārt čupa akmeņu. Karola Korenika zīmējumi, grafikas un gleznas aizpildīja visu otro stāvu, retrospektīvai bija atvēlēts arī galerijas informācijas centrs pagrabstāva telpās. Šeit bija apskatāmas dažādas ar Karola Korenika dzīvi un darbu saistītas publikācijas, dokumenti, monogrāfijas, katalogi un tamlīdzīgi.

Galerijas pirmajā stāvā bija izstādīti *vieglāki* darbi uz papīra – zīmējumi, skices, pa kādai grafikai.

Karols Koreniks bija klasiskās glezniecības skolas pārstāvis. Zīmēšanas meistars, kurš visu savu garo mūžu palika uzticīgs figurālajai mākslai. Un viņš bija arī vienreizējs portretists.

Otrajā stāvā bija izstādītas gleznas. Galvenokārt tās bija Mariboras, Parīzes un Triestes panorāmas, pilsētas, kurās pavadījis visu savu dzīvi. Kolekciju papildināja dažas lielas ainavas un skaisti portreti. Izstādes galvenais kurators un ietekmīgais mākslas kritiķis Romāns Dolī, kas labprāt parakstījās ar M.A., kas nozīmēja *magister artum*, nemaz nepārspilēja, kad savā ievadrunā vilka paralēles starp meistara Korenika darbiem un aktuālo Lusianu Freidu, *kura darbus šogad varējām apbrīnot Venēcijā*. Viņam pat izdevās drosmīga tēze par kopīgām līnijām Saknītes un Frīdas Kalo portretiem, *ko mēs tāpat šogad apbrīnojām Tate Modern galerijā*. Salīdzinājumi bija labi, piemēroti, un vēl Dolī kungs visai atklāšanā sanākušajai mākslinieku publikai darīja zināmu, ka šajā gadā ir bijis vismaz Venēcijā un Londonā, ja ne vēl kur citur. Viņš labprāt sevi uzskatīja par pasaules pilsoni. Tieši šim nolūkam tādos gadījumos, kāds bija, piemēram, šīvakara svarīgās izstādes atklāšana, kaklasaites vietā bija aplicis kaut diskrētu, bet tomēr pamanāmo tauriņu.

Tā kā pirms diviem gadiem gleznotājs Karols Koreniks astoņdesmit astoņu gadu vecumā gatavojoties retrospektīvai devās mūžībā, šīvakara izstādes atklāšanas zvaigznes bija tagadējā un bijusī sieva, kā arī viņa bērni. Viņam bija trīs dēli, visi ar sievu no pirmās laulības, itāļu izcelsmes slovēnieti Andželu Tuttī, kas pēc šķiršanās piecpadsmit gadus atpakaļ paturēja vīra uzvārdu un tagad viņu sauca Tuttī Korenika.

Andželas un Karola Koreniku vidējais dēls Raimonds bija Ērikas vīrs. Viņa skaitījās vienīgā īstā gleznotāja vedekla, kam arī bija attaisnojoši iemesli.

Raimonda vecākais brālis Silvestrs, kas tieši šobrīd ārkārtīgi bezgaumīgi un pārspilēti skaļi tarkšķēja sieviešu sabiedrībā stūrī pie galerijas ieejas, vēl tikai precēsies, lai gan bija jau piecdesmit piecus gadus vecs. Un līdz šim kāzām, kā izskatās, var arī nemaz nenonākt. Otrs Ērikas svainis, Raimonda jaunākais brālis Aleks, ir – Ērika sarauca pieri – homoseksuālis. Un viņa, kaut arī stabilo partneri Klausu Ēriku nevarēja uzskatīt par nopietnu konkurentu. Nav jau tā, ka viņai būtu kas pret homoseksuāļiem, bet tas austrietis nemaz nebija kā viņa - likumīgā, Dieva priekšā saistītā un dzimtsarakstu nodaļā apliecinātā sieva.

Tāpēc tas pilnīgi attaisnojoši bija arī Ērikas vakars. Lai gan bija jāatzīst, ka tas tomēr bija nogurdinoši. Visu laiku jābūt pieejamai apmeklētājiem, gatavai atbildēt uz visdažādākajiem jautājumiem, māt ar galvu uz visām pusēm, visu laiku smaidīgai. Bet Ērikai tas nav grūti, kā tāda Anglijas karaliene arī viņa padevās publiskas personas liktenim un cieš labākajās Dostojevskas tradīcijās.

Tam visam pa vidu viņai izdodas arī vēl kas tāds, kam labprāt nododas. Visu laiku uzmanīgi vēro un vērtē apkārtni.

Tur kaktā Silvestrs joprojām nepiedienīgi zviedz un atkal dzer vairāk, nekā var turēt. Arī ģimenes sanāksšanās vienmēr pietempjas. Dažkārt pat uz viņu paskatās, tā no lejas... Un tā kā pamāj ar galvu. Ērika nodrebēja, atceroties vīra vecākā brāļa nepiedienīgo uzvedību. Nekādā gadījumā viņa sev neatzīs, ka kādā apziņas stūrī šis mājiens, lai gan tālu aizmugurē, paslēpts aiz pareizas uzvedības likumiem un noteikumiem, un, kas ir vēl svarīgāk, paslēpts pat no grēksūdzē atzītajiem grēkiem, viņai ļoti patīk.

Kā jau ierasts, Ērika prātuļoja, svainis ir aplīpis ar jauniem skuķiem, kamēr viņa Martina, kas, starp citu, arī nav nekas īpašs, šovakar vairāk kluknē otrajā stāvā. Visu laiku stāv pie sava portreta, viena no centrālajām izstādes gleznām. Tā rīcība, par kuru Ērika šajā mirklī iedomājās, viņai tomēr ļoti sāpēja. Kāpēc vecais Korenika uzgleznoja Martinu Zajecu, sievieti, kas ar Silvestru dzīvoja neregistrētā kopdzīvē, kā piegulētāja, kā mūslaikos saka, bet viņai vairāk nekā divdesmit gadu laikā, kopš ir precējusies ar Raimondu, nemaz nepieminēja, ka varētu viņu uzgleznot. Un Ērika bija skaista sieviete, Martina nebija nekas īpašs. Un vēl viņai ir tas dīvainais dēls, no pagātnes.

Notiekošā kontrole pārpildītajā galerijā, kur mīcījās un klačojās, un sūca vīnu no elegantām glāzēm uz smalka kātiņa viss pilsētas krējums, Ērikai izdevās, jo viņa bija izvēlējusies tam ideālu pozīciju. Ērika Vidica Korenika uzreiz pēc pēdējām svinīgajām un atklāšanas uzrunām galerijas otrajā stāvā, kad viesi sāka burzīties un pastaigāties turp un atpakaļ pa galeriju, nostājās uz trešā pakāpiena no kāpņu apakšas, kas veda no pirmā uz otro stāvu. No šejienes, būdama mazliet augstāk, viņa varēja labi kontrolēt notiekošo visā pirmajā stāvā, un, kas bija vēl svarīgāk, katram, kurš gribēja uzkāpt otrajā stāvā vai nokāpt lejā uz pirmo, gribot negribot bija jātiek viņai garām. No kāpnēm viņa ļoti labi redzēja, kurš ienāk galerijā un kurš aiziet, kā arī to, kurš ar kuru iziet uzpīpēt. Viņu nemaz neinteresēja, kurš pīpē, bet tas, ar ko to kopā darīs, tas gan bija Ērikas uzmanības vērts. Tieši šajā brīdī savas cigaretes nopīpēja un galerijā atgriezās viņas jaunākais svainis Alekss un viņa draugs Klauss. Viņus ieraugot, Ērikas Vidicas Korenikas domas aizpeldēja citur.

“Kādu dienu, atceros, ka bija agrs pavasaris, saule mētāja savus starus caur lieliem logiem. Krāsns kurējās jau vairāk ieraduma, nevis vajadzības pēc, jo dienas jau bija siltas, un es, kā ierasts, spēlējos tēva darbnīcā. Un pēc tam ...”

Silvests Koreniks, garš, tīri šarmants piecdesmitpiecgadnieks, mazliet pilnīgāku figūru, izbaudīja vakaru. Tās meitenes, tās glezniecības studentes un jaunās mākslas mīļotājas viņam kā kompānija patika īpaši labi. Jo īpaši šī mazā gaišmatainā kaķene, tā Tinkara vai kā viņu tur sauca, kas stāv cieši viņam klāt un īpaši skaļi un ilgi smejas par viņa jokiem, vismaz Silvestram

tā šķīta. Zem atvērtā pūkainā mētelīša viņš redzēja viņas šauro krekliņu un zem tā juta mazas, saspringtas un stingras krūtis. Ja gadīsies tāda iespēja, tā mazā šovakar...

Tām jauniešiem ne pat mazliet netraucēja, ka Silvestrs nemācēja zīmēt, ka nekad tā arī nebija iedomājies, ka varētu kļūt par mākslinieku vai ka bija neglābjami netalantīgs. Viņas viņā saskatīja mirušā meistara aizvietotāju. Galu galā viņš bija viņa vecākais dēls. Un tāpēc Silvestrs Saknīte ar lielu prieku stāstīja viņām atmiņas par savu tēvu. Lielākoties tas, ko stāstīja, protams, nebija patiesība, bet viņš meitenēm sniedza to, ko viņas vēlējās dzirdēt. Domīgas anekdotes ar dziļu nozīmi, saspringtus notikumus, klišejas par ciešanu pārņemto mākslinieku un tamlīdzīgi. To, ka viņam ar tēvu nekad nebija īpaši labas attiecības, un, ka pēdējos gados vispār vairs nesarunājās viens ar otru, Silvestrs nepieminēja. Kuru gan tas vispār interesē, būsim godīgi.

Viņš pamāja viesmīlim, lai tas pienāk tuvāk. Kompānija savas tukšās vīna glāzes nomainīja ar pilnām. Silvestrs ar uztrenētu aci nomērīja paplāti un izšķīrās par vispilnāko glāzi. Izcilu vīnu te šodien lej.

Ik pa laikam viņš pārskatīja galeriju, mazliet tāpēc, lai redzētu, vai parādīsies kāda pazīstama seja, mazliet, lai pārbaudītu, vai viņa topošā sieva Martina nav gadījumā nokāpusi lejā no otrā stāva. Nav jau tā, ka viņa nenovēlētu viņam šo jauno kompāniju, bet viņš pats nejutās ērti izklaidējoties ar jauniņajām, ja Martina bija tuvumā. Galu galā viņš viņu mīl, un drīz pat domā apprecēties. Silvestrs aizkavējās pirmajā stāvā arī tāpēc, ka zināja, ka Martinai būs visu laiku jābūt augšā, sava portreta tuvumā. Tas sapucētais un pielaižītais pederastiskais galerists Doli un arī pārējie *mākslas pazinēji*, pēdējo vārdu Silvestrs izrunāja pie sevis kā lamuvārdu, ir viņu okupējuši, un tāpēc viņai ir tiem jāstāsta, kā vecais viņu gleznojis, un ko tajā laikā teicis, ko darījis, kā jaucis krāsas un vai pa starpu gleznošanai ko ēdis, varbūt ko dzēris un tamlīdzīgi.

Viņa topošās sievas portrets, kas izraisījis tik daudz intereses izstādē, Silvestram, taisnību sakot, nemaz nepatika. Vecais viņai uzgleznoja nepierastu ciešanu izteiksmi, kā kādam Kristum. Un tas vēl bija tikko pēc viņu strīda. Gleznā pat vēl redzami mazi zilumiņi ap aci. Bet viņa apgalvoja, ka vecajam nestāstīja, ka viņš viņai iesitis. Varbūt tiešām. Vecais tādas lietas juta, viņam nemaz nevajadzēja neko teikt. Pēc tās reizes Martina sāka biežāk iet pie vecā uz ateljē, Silvestrs vēl padomāja.

Martinas portretu Silvestrs, kā viens no tēva mantas likumīgajiem mantiniekiem, atļāva izstādīt tikai tāpēc, lai sakaitinātu svaini, to Raimonda zosi Ēriku. Viņš tikai pēdējā brīdī, vakar no rīta, deva galerijai zaļo gaismu. Tie uzreiz un ar lielu prieku atnāca pēc gleznas un iedalīja tai galveno vietu lielākajā un svarīgākajā galerijas telpā otrajā stāvā.

Ērika Vidica Korenika, tāpat kā visi citi, kas neko nezināja, bija ļoti pārsteigta, ieraugot Martinas portretu izstādē. Nekādi nespēja noslēpt skaudību par to, ka viņas skaisto *feisu*

Karolam Korenikam nekad tā arī neienāca prātā uzgleznot. Ko tik viņa nedotu, lai šodien te karātos viņas portrets.

Silvestrs paskatījās uz savu svaini. Bija tik patīkami vērot viņu šajās mokās. Visu laiku kopš tā mazā Dolī atklāšanas runas, kad Ērikai bija jāskatās uz Martinas portretu, viņa dīdījās tā, it kā viņai būtu piemetusies podagra.

Silvestrs iesmējās. Nu, paskatieties tik uz viņu, kā tāds krauklis viņa ar skatienu mēro galerijas pirmo stāvu. Nostājusies uz kāpnēm, lai labāk redzētu. Lai tikai uzmanās, ka no nepalaiž garām. Nu, lai dzird arī viņu, nodomāja Silvestrs Saknīte un vēlreiz speciāli pārspīlēti skaļi iesmējās.

Martinai Zajecai bija dalītas jūtas. Tieši tāpat kā pārējos, arī viņu Silvestrs pārsteidza ar lēmumu atļaut izstādīt viņas portretu izstādē. Tas bija vienīgais viņas portrets, kuru Kārlis uzgleznoja ar eļļu uz audekla. Kā modeli izmantoja viņu vairākkārt, bet tās pamatā bija skices, zīmējumi ar zīmuli, ogle. Gleznošanai uz audekla gan pieķērās tikai vienu reizi. Tas bija divtūkstošā gada sākumā, Martina Zajeca atcerējās, mazliet pēc tam, kad bija norimusi tā trakomāja par jaunās tūkstošgades iestāšanos. Vienā no saviem izvirdumiem Silvestrs viņai stipri iesita. Šokēta un vīlusies viņa ieskrēja pie Karola ateljē. Un tajā reizē, pēc tā kautiņa, Kārlis Saknīte paņēma lielāko audeklu, kas bija ateljē, un sāka viņu gleznot.

Martina jau iepriekš bija labi ieredzēta viešņa ateljē, to juta pēc Karola attieksmes, bet pēc tās reizes apciemoja viņu vēl biežāk. Viņi nekad ar vīratēvu, tā Martina pie sevis sauca Karolu Koreniku, neko nepieminēja. Viņš zināja, kāpēc tā, viņa zināja, ka viņš zina. Viņi bija apmierināti ar to, ka viņa tam pozēja, vārīja tēju, palīdzēja pārvietot smagus priekšmetus pa ateljē. Un viņas Mirko, dēls no pavisam īsām attiecībām pirms daudziem gadiem, starp krāsām, otām, grāmatām un gleznām saprata, ka tēlotājmākslas pasaule ir arī viņa pasaule. Dažkārt viņai šķita, ka Karols viņus pie sevis aicina tieši Mirko dēļ. Caurām dienām viņi kaut ko kopā jauca, skatījās un runājās. Žēl, ka vīratēvs nomira, viņš būtu ļoti apmierināts, uzzinot, ka Mirko šogad izdevās tikt mākslas akadēmijā.

Tagad Martina stāvēja pie sava portreta. Glezna bija ne tikai izteiksmes ziņā ārkārtīgi spēcīga, bet arī ārkārtīgi liela arī priekš portreta pilnā augumā. Tā bija divus metrus plata un vismaz trīs metrus augsta. Gleznā Martina, tērpusies pelēkos svārkos un jaciņā, sēdēja veclaicīgā atzveltņes krēslā, kas stāvēja Karola ateljē. Kājas viņai bija cieši sakļautas, pieliektas uz kreiso pusi, rokas sakļautas gulēja klēpī. Viņas mati bija izspūruši, nekārtīgi. Viņa skatījās tieši no gleznas, bet ne tā kā Mona Liza, par kuru lielākā daļa zina tikai to, ka viņa tevi vēro, lai kur tu ietu. Toties Martina Zajeca no gleznas skatījās tieši uz cilvēku, bet tā, it kā skatītos viņam cauri. Vērās kaut kur viņā pusē. Viņas sejas izteiksmē bija ciešanas, padošanās un izaicinājums.

Koreniks nekādi neizskaistināja, bet tieši otrādi – uzsvēra viņas nekopto ādu, nogurušo skatienu, vai kā iepriekš bija teicis Dolī: dzīves traģismu.

Viņai nepatika, ka glezna ir izstādē, tā viņu atkailināja. Martinai šķita, ka visi redz viņas dvēseli, viņa jutās tā, it kā kaila sēdētu viņu visu priekšā. Un tikai ar pavisam nelielu sievišķīgās iedomības daļiņu viņai tomēr patika, ka viņas portrets, ar tā vienkāršo nosaukumu Martina, ir liela un svarīga izstādes daļa. Vēl jo vairāk, tas, kā arī daži abu Karola sievu portreti, bija vienīgais sievietes portrets izstādē.

Vēl mazāk fakts, ka glezna ir izstādīta, patiktu viņas dēlam. Šo portretu viņš – gleznas tapšanas laikā viņš visu laiku bija ateljē, viņam bija četrpadsmit gadu un ļoti labi juta, ka mamma cieš, lai gan savus strīdus ar Silvestru no viņa slēpa – uztvēra kā spēcīgu personisku atzīšanos. Kā dienasgrāmatu, kas ir pavisam intīma lieta. Labi, ka nezina.

“Un, mīļā Martina, kā veicas ar gatavošanos kāzām?”

Martinai Zajecai bija jāpiepūlas, lai atgrieztos realitātē. Viņa saprata, ka blakus nostājies mākslas kritiķis un galerists Romāns Dolī, un kaut ko jautā.

“Paldies, Romān, domāju, ka esam tikuši jau tik tālu, ka beidzot spersim šo soli.”

“Kas viņam par to?” nodomāja Martina. Neies taču viņam stāstīt, ka, neraugoties uz visu, viņa tomēr Silvestru mīl, un viņš, savā veidā, arī viņu mīl. Jebkurā gadījumā tā ir tikai viņas dzīve. Un dēla, protams, bet viņš brauks prom. Oktobrī sāks studēt Ļubļanā, un jau kādu gadu viņam ir tā simpātiskā meitene. Agrāk vai vēlāk paliks vieni un ... Pēc tās reizes Silvestrs vairs viņai nav sitis. Desmit kopdzīves gados viņi ir atraduši pietiekami līdzsvarotas attiecības, lai būtu vismaz izturams. Tāpēc precēsies ar viņu.

“Šis,” Romāns Dolī sacīja Martinai un pastūma uz viņas pusi nelielu kungu izcili gludā uzvalkā, “ir Lībemaņa kungs, Ira Lībemanis, mans godātais viesis no Krievijas. Galerists. Viņam patīk jūsu vīratēva gleznas, un tikko man sacīja, ka vēlētos iepazīties ar Martinu.